

“Mən uşağı yetişdirmək fürün müallimlik edirəm”

Üsağın ehtiyacları üzərindən təhsil

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni ili nəzərə alaraq dahi Azərbaycan şairi və mütəfakkiri Nizami Gəncəvinin "Xəmsə" sindən ibarət kitablardan qurulan "şam ağacı" fonunda qonağı salamlayan görüşün aparıcısı Cəfər Mənsimi professoru izləyicilərə yaxından təqdim edib. Bildirilüb ki, Ziya Selçuk 2018-2021-ci illərdə Türkiyənin milli təhsil naziri vəzifəsində çalışıb. "40 dəfə demişəm", "Təhsil psixologiyası", "Həyatın içindəki tədris programı" və s. adlı kitabların müəllifidir.

C.Mənsiminin "Nə vaxtdan Ziya olmaq qərarına gəldiniz? Hansı xüsusiyyətlərinizlə örnəksiniz?" suallarına cavabında Ziya Selçuk qeyd edib: "Hər kəsin dünyada bir vəzifəsi vardır və hər birimiz örnek olmaqla qarşı-qarşıyayıq. Hər insan yaxın və uzaq çevrəsində davranışları, düşüncələri, duyğuları ilə özünü eks etdirir. Biz də peşəmiz çərçivəsində bir müəllim olaraq çeşidli qruplarda, universitetlərdə dərslər vermək və bəlli mövzuları insanlarla paylaşmaq durumunda olduğumuz üçün istər-istəməz beləcə örnek oluruz. Örnək olmaq qərarına gəlmək də hər insanın dünyadakı ən böyük vəzifəsidir deyə düşüñürəm".

Təhsildə təbliğ etdiyi əsas ideya haqqında danişarkən professor bildirib ki, min illər boyunca insanların təhsilə bağlı fikirləri, baxışları dəyişə bilər, lakin əsas olan insanı, uşağı mərkəzə almaq və uşağın ehtiyacları üzərin-dən təhsil verməkdir. Elm xadiminin fikrincə, uşaq anadan olan kimi sevgiyə, qayğıya ehtiyac duyur, bu, onun haqqıdır və böyükler onun bütün ehtiyaclarını tömin etməlidir. Da-ha sonra uşaqların digər emosional ehtiyacları vardır və onları da tömin etmək lazımdır ki, uşaq emosional cəhətdən şəxsiyyət olaraq formalaşsın. Bu məqsədlə də uşaqların ince-sənətlə maraqlanması şərtidir. Şagirdlərin fiziki intizama sahib olmasının da vacibliyindən danişan qonaq bildirib: "Şagirdin zehni, emosional və fiziki inkişafını əsasa alan bir təhsil sistemi hər zaman təbəti də izah etmiş, uşağın şəxsiyyətinə də hörmət göstərmüş olur".

Ziya Selçuk: “Mənim təhsillə bağlı görüşlərim dünyadakı bütün avaşlar üçün nəzarda tutulub”

“Yeni çağrıışlar” onlayn müzakirę programının budəfəki qonağı professor, “Maya” məktəblər şəbəkəsinin yaradıcısı Ziya Selçuk olub. Belə ki, Elm və Təhsil Nazirliyinin dəstəyi və “T-Network” təhsil işçilərinin təcrübə və kommunika-siya platformasının təşkilatçılığı ilə davam edən “Yeni çağrıışlar” programının 28 dekabr 2022-ci il tarixində yayımlanan

bölümündə Türkiyənin ən tanınmış elm xadimlərindən olan professor ilə "Uşaqları məktəbə yox, məktəbi uşaqlara hazırlamaq" mövzsusu ətrafında danışılıb. "T-Network"un rohbəri, təhsilin idarə olunması üzrə mütəxəssis Cəfər Mənsiminin təqdimatında davam edən program Elm və Təhsil Nazirliyinin "Facebook" səhifəsi üzərindən canlı yayılmışdır.

Şagird aktivliyi

Professorun fikrinçə, şagirdlərə kənardan verilən məlumatlar əvəzinə onlara bilik təcrübəsi yaşatmaq lazımdır. Misal olaraq, israfçılıqla əlaqəli mövzunu uşaqların bir yerdə çalışaraq, layihə hazırlayaraq, bu problemi özü-nükülfətdirək aradan qaldırma yollarını düşünməsini tətbiq etmək lazımdır. Qonaq deyib: "Kənardan bunlar doğru, bunlar səhvdir deyib daha sonra da imtahan etmək və cavab almaq yeterli deyil. Şagirdlərin təcrübədən keçirmədiyi, sadəcə söylənilən, başa salınan, əzbərlətdirilən mövzular tez bir zamanda unudulur. Öyrədilən mövzunun içinde olması üçün uşağıın bir saat təcrübə etməsi gərkidir. Bizim verəcəyimiz məlumatlar onszu da axtarış saytlarında vardır və uşaq asanlıqla bu məlumatları oradan əldə edə bilər. Müəllim düşümlədir ki, "Google"-da olmayan nədir ki, mən onu başa salım, uşaqlara onu yaşadıım. Uşağıın bir saata qədər araşdırması, nəyinsə üzərində düşünməsi, çözməyə çalışması onun əsl bilik qazanması ilə nəticələnər, qulaqla eşitdiyi isə onu həyata hazırlamaz".

Z.Selçuk onu da qeyd edib ki, şagirdlərin hər hansı bir mövzudə öyrənəcəkləri bilikləri öncə onlara təşşirşırq şəklində vermək lazımdır ki, onlar bu mövzunu aşadırbir layihə həzırlasınlar. Sonra şagirdlərə sual ünvanlanmalıdır ki, onlar burada nəyi problem gördülər və ya burada problem görməyənlər varmı? Qərarları alıb şagirdlərə posterlər hazırlatmaq olar. Uşaqları iki qrupa bölərək hazırladıqları posterləri müqayisə etmək gərəkdir. Mövzu ətrafında qruplar, müzakire və mübahisə etməlidir, bunun nəticəsində də sinfin əldə etdiyi bilikləri nəzərdən keçirmək olar. Beləcə şagirdlər mövzunu yaşayaraq tam qavraya bilərlər. Professorun fikrincə, şagirdlərə “oturun başa saldıqlarınızı yaxşı dinleyin, dinlədiyiiniz də yadınızda saxlayın” deyib daha sonra da şagirdləri imtahan etmək və “imtahanda yaxşı cavab versəniz həyata hazır olacaqsınız” de-

Şagirdin maraqlarına
xidmət edən kurikulum

C.Mənsiminin "Bugünkü təhsil sistemi-
mizi necə qiymətləndirordunuz? Daha yüksək
qiymət almaq üçün, təhsilimizi daha da inkişaf
etdirmək üçün nələri etmək gərəkdir?" suali-
na cavab olaraq qonaq vürgülayıb: "Verdiyi-
miz təhsilin sonunda şagirdlər öz iradələrinə
sahib çıxa bilirlərse, intizamlıdlırlarsa, emosio-
nal və fiziki cəhətdən sağlamdırlarsa, fəlsəfi

və düşünmə anlamında səy göstərirlərsə, yəni şeyləri öyrənmək üçün maraqları davam edir-sə, yaşamaqdan zövq alırlarsa, çalışmayı sevirlərsə, demək, üzərimizə düşəni layiqinçə yerinə yetiririk. Lakin şagirdlər dərslərə zorla gedirlərsə, heç nəyə maraq göstərmirlərsə, etraf mühiti nəzərə almırlarsa, çalışmayı sevmirlərsə, dərslərdən qaçırlarsa və dərsləri buraxırlarsa, imtahanları, kitab oxumağı sevmirlərsə biz öhdəmizə düşəni etmirik deməkdir".

Aparıcı bildirib ki, programda qonaq olan bir çox şəxslər uşaqların məktəblərdə xoşbəxt olmadığını söyləyib və bu mövzuda professorun nə düşündüyünü soruşub. Bu suala cavab verən qonaq ilk növbədə "uşaqlar məktəbə niyə gəlir, məktəbi niyə sevir" suallarını verməyin önemindən danışıb. O, bir çox şagirdin məktəbə yüksək qiymət almaq, dərslərda bacarıqlı olmaq, imtahanlarda yüksək nəticə eldə etmək, attestat almaq üçün deyil, sadəcə dostları məktəbə getdiyi üçün getmələri fikrinə səsləndirib. Yəni sadalanan nailiyyətlərin əldə olunması şagirdlərin deyil, daha çox valideynlərin və müəllimlərin möqsədidir. "Şagird "ən yüksək bali mən almalıyam, çox öy-

girdi on yaxşıqdan həm ummamışın, çox oynamalıyım, çox oxumalıyım, bacarıqlı olmalıyım” kimi bir məqsədə sahibdirmi? Təməl sualını vermek çox vacibdir. Əgər şagird şəxsi məqsədlərinə nail olmaq üçün məktəbe gedərsə, o zaman uşaqlar üçün yüksək səviyyəli təhsil vermiş olurq, yox əgər şagird məktəbə məcburi, valideynlərinin məqsədləri üçün, hamı gedir deyə, gedərsə perspektivli bir təhsildən danışmaq çox çətin olar. Məktəblərdə tədris olunan proqramlar böyükler tərəfindən hazırlanmışdır, yəni bu, uşaqın deyil, böyüklerin məqsədiridir. Uşaqların məqsədi ola bilməsi üçün kurikulumun onların içindeki marağın təmin etməsi, uşaqın bir hədəfə yönəlməsi lazımdır. Bunun üçün da şagirdin ehtiyaclarını mərkəzə alan bir proqrama ehtiyac vardır”, - devə Ziya Selçuk qeyd edib.

Uşaqlara hazır olan məktəblər

“Siz ‘Maya’da uşaqlar məktəbə hazırlır-
mı deyil, məktəblər uşaqlara hazırlardı-
mı ön plana çəkirsiniz. Sizcə, məktəblərimiz
uşaqlara nə qədər hazırlırlar? Məktəbin uşaqlar-
a hazır ola bilməsi, bir uşağın marağının tə-
min edilməsi üçün tehsil verənləre başqa han-
si məsləhətləriniz vardır?” sualına cavabında
professor vurğulayıb ki, məktəb uşağa hazırl-
dırmı dedikdə, məktəbə gələn hər bir uşağın
oxuma, yazma, riyazi biliklərinin nə səviyyə-
də olmasına baxıb ona uyğun olaraq tədris
metodu qurulmalıdır. Məktəb uşağın nəyi bi-
lib-bilməməyini nəzərə almayaraq program
tərtib edirəsə, burada uşaq məktəbə hazırlır
prinsipi işleyir. Uşaqların bilik səviyyəsini
nəzərdən keçirib onlara uyğun program tərtib
edən məktəblərdə məktəb uşaqlara hazırlır
prinsipi işleyir. Məktəbə gələn uşaqlar arasın-
da engelli olanları varsa, onlar üçün məktəbdə

Verdiyimiz təhsilin sonunda şagirdlər öz iradələrinə sahib çıxa bilirlərsə, intizamlıdlarlsa, emosional və fiziki cəhətdən sağlamdırıllarsa, fəlsəfi və düşünmə anlamında səy göstərirlərsə, yeni şeyləri öyrənmək üçün maraqları davam edirsə, yaşamaqdan zövq alırlarsa, çalışmağı sevirlərsə, demək, üzərimizə düşəni layiqincə yerinə yetiririk.

şərait yaradılmalıdır. Elm xadiminin fikrincə uşağın şəxsi özəlliyini diqqətə almaq çox önemlidir. Uşaqları eyniləşdirmek çox böyük sahmdir.

Səhvdür.
Aparıçının "Gələcəyin təhsili ilə bağlı danişarkən bildirmisiniz ki, gələcəkdə məlumat cəmiyyətinin yerini xəyal cəmiyyəti tutacaq, hətta Şekspir suyu belə olacağını bildirmişdiniz. Belə bir fikirlərin nəticəsi olaraq təhsil dünyası necə bir nəticə çıxarmalıdır?" sualını cavablayan yazıçı bildirib ki, onun üçün xəyal maye kimidir. Qarşısında milyardlarla məlumat olduğu halda insan seçmə, bəzi şeyləri öyrənməmə haqqına sahib olma-

Zə sual verməliyik ki, əgər uşaqlar fərqlidirsə, fiziki cəhətdən hər biri xüsusi özəlliklərə malikdirlər, o zaman niyə onlara eyni dərsi veririk, eyni kitabı oxudurraq, eyni sualları soruşurraq, hər kəsə eyni program tətbiq edirik?

Əsas məqamlardan biri dərs-lərdə şagirdin və ya müəlli-min nə qədər aktiv olmasına-dadır. Müəllim aktivdirse, burada çox nəticə gözləmək olmaz. Şagird aktivdirse, ora-da həyata hazırlıqlı gənclər yetişir.

Uşaqların içindəki kuriku-lumdan çıxardığım budur ki, hər bir uşaq dünyaya gəldiyində nəyəsə maraqlı olur: ətrafa, idmana, əşyalar və mexanizmlərə, açıq havaya daha çox ehtiyac duyur.

Şagirdin zehni, emosional və fiziki inkişafını əsasa alan bir təhsil sistemi hər zaman təbiəti də izah etmiş, uşağın şəxsiyyətinə də hörmət göstərmis olur.

- 10 -

Təqdimatın onunluvi: "Təhsilə yem qayıtları 8 güşəli ulduzu bənzətsək, onun güşələri hansı çağrıqlardan ibarət olar?" sualının cavabında təhsil tədqiqatçısı aşağıdakı çağrıqları qeyd edib: "1.Uşaqların təbii ehtiyaclarının qarşılanması; 2.Uşağın iradəsinin formalasdırılması; 3.Emosional və estetik zövqünün inkişaf etdirilməsi, bunun üçün incəsənətə məşşəl olması; 4.Fiziki sağlamlığın hərəkət qabiliyyətinin formalasdırılması; 5.Ətraf mühit və canlılar qarşısında məsuliyyət sahibi olması; 6.Başqalarına yaxşılıq etməsi, uşaqlar ancaq özünü düşünərək yetişsə, yenə bir əşkiklik olacaq, təkqanadlı quş kim olacaqlar; 7.Mədəniyyəti yenidən yaratmağa mədəniyyətə töhfə verməyə can atması; 8.Sağirdlərin müəllimlərinə qarşı sevgi və hörmət bəsləməsi, eks halda təhsil inkişaf et-

Ziya Selçuk hayatı ona öyrətdiyi ən önemli dərsdən bəhs edərkən "yaxşı gördük-lərinizin heç də yaxşı, pis gördüklərinizin isə pis olmadığını ibarətdir" sözlerini qeyd etdi. Bu səbəbdən qonaq hər kəsi həyatla qarşılıqlı əlaqədə, yola gedərək, sülh içəri-

qəşqayırlarla, yoxsa gələcək, bəlli təcərrüat
sində yaşamağa çağırıb.

Görüşün sonunda “T-Network”un rəhbəri Cəfər Mənsimi qonağı dəyərli fikirləri, ətraflı cavabları üçün dərin minnətdarlığın bildirərək “yeni çağışlılardan birinin də həyatın bizim davranışlarımızın güzgüsü olduğunu qəbul etməkdir” fikri ilə programı yenikunlaşdırıb.

Lamiyə ƏLİMƏRDANOVA